

OBRAZOVNI MATERIJAL ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA STRU KOVNIH PREDMETA

Modul: Kolegijalno opažanje nastave

Autor: dr. sc. Marko Turk, znanstveni suradnik

Opis modula¹

MI11 (S3)	
Naziv modula	Kolegijalno opažanje nastave
CILJ MODULA Cilj je modula razviti vještine nastavnika te ih senzibilizirati za kolegijalno opažanje nastave u kontekstu širega koncepta kvalitetne nastave te vrjednovanja obrazovanja i nastavnoga procesa. Namjera je da se aktivnostima u okviru modula nastavnici osposobe za primjenu kolegijalnog opažanja nastave u svojem profesionalnom okruženju.	
OPIS/ SADRŽAJI MODULA <ul style="list-style-type: none"> • Vrednovanje obrazovanja i nastave; • Kolegijalno opažanje nastave; • Organizacija opažanja nastave u školi; • Faze opažanja nastavnog procesa; • Opažanje nastave i profesionalni razvoj nastavnika; • Instrumenti za opažanje i samoanalizu nastavnog procesa.	
ISHODI UČENJA ZA MODUL Nakon uspješno završenog modula polaznik će moći: <ul style="list-style-type: none"> • prikazati temeljne odrednice vrednovanja obrazovanja i nastave; • opisati i objasniti kontekst i načela za kolegijalno opažanje nastave; • opisati i objasniti organizaciju opažanja nastave u školi; • primijeniti, u neposrednoj situaciji, faze opažanja nastavnog procesa; • analizirati i vrednovati opažanje nastave u kontekstu profesionalnog razvoja nastavnika; • vrednovati i primijeniti instrumente za opažanje i samoanalizu nastavnog procesa.	

¹ Istovjetan opisu iz Koncepta novoga modela stručnog usavršavanja nastavnika strukovnih predmeta (ASOO, 2019).

Poštovana kolegice ili poštovani kolega, dragi učitelji!*

Prije svega **hvala** što ste se odlučili proučiti ovaj **materijal za samostalno učenje** (u nastavku: MSU).

**Hvala
Vam!**

To je prvi i najvažniji pokazatelj Vašega osobnog i profesionalnog promišljanja o kvaliteti onoga što radite i čime se bavite – nastavom i poučavanjem.

Materijal za samostalno učenje (MSU) koji se nalazi pred Vama služi kao pomoć u savladavanju modula **Kolegijalno opažanje nastave**.

Ovaj modul čini dio širega **Koncepta novoga modela stručnog usavršavanja nastavnika strukovnih predmeta** (ASOO, 2019).

Izradom ovoga Koncepta, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih odgovara na suvremene obrazovne trendove temeljene na ishodima učenja te na potrebu stalne i sustavne brige za unaprjeđivanje kompetencija nastavnika strukovnih predmeta, poboljšanja uvjeta profesionalnog okruženja, unaprjeđenja sadržaja i proširivanja oblika stručnog usavršavanja te sprječavanja deprofesionalizacije njihova rada.

**Zašto
Koncept?**

U cilju unaprjeđenja nastavničkih kompetencija te profesionalnog razvoja nastavnika razvijen je modul **Kolegijalno opažanje nastave**.

Cilj ovoga modula jest razviti vještine nastavnika te ih senzibilizirati za kolegijalno opažanje nastave u kontekstu širega koncepta kvalitetne nastave te vrjednovanja obrazovanja i nastavnoga procesa.

**Zašto
Modul?**

Ova **mudra sova** bit će **Vaš obrazovni vodič** kroz MSU. Ona će Vas upućivati na sadržaje, ishode učenja, vrijeme postavljati Vam pitanja za ponavljanje i sugerirati Vam dodatne materijale. Nadam se da ćete uspješno surađivati.

**Obrazovni
vodič**

* Za potrebe ovoga materijala za samostalno učenje koristit će se termin učitelj kao pojam za sve izvedenice koje se pojavljuju u okviru hrvatskog standardnog jezika (primjerice: nastavnik i/ili profesor). Utemeljenje za korištenje jedinstvenog termina učitelj nije proizvoljna odluka autora ovoga materijala, već svoje utemeljenje pronalazi u relevantnim dokumentima obrazovnih politika i rezultatima istraživanja. Tako, primjerice, prema Preporuci o statusu učitelja - *Recommendation Concerning the Status of Teachers* (UNESCO, 1966.) za sve osobe odgovorne za poučavanje i učenje do završetka srednjega obrazovanja, bez obzira na to je li riječ o ranom i predškolskom odgoju, osnovnom ili srednjem obrazovanju, uključujući i tehničko, stručno i umjetničko obrazovanje koristi se zajednički termin učitelj. Radna skupina stručnjaka Europske komisije u dokumentu *Common European Principles for Teacher Competencies and Qualifications* (2009) termin učitelj koristi za sve razine odgoja i obrazovanja, od predškolskog do visokoškolskog. Strategija znanosti, obrazovanja i tehnologije RH (2013) prihvaća UNESCO-vo obrazloženje iz 1966. godina te termin učitelj primjenjuje za sve osobe odgovorne za poučavanje i učenje do završetka srednjega obrazovanja. Osim toga znanstvenici i istraživači u polju pedagogije i obrazovnih znanosti u Hrvatskoj (primjerice: Vizek Vidović, 2005; Domović, 2009; Lončarić i Pejić Papak, 2009; Jokić, 2015) također se zalažu za korištenjem ovoga jedinstvenog termina.

**Zašto termin
UČITELJ?**

Dobrodošlica mudre sove: *Nadam se da ste se uspješno smjestili, isključili sve potencijalne distraktore pažnje (danas ih imamo jako puno), pripremili si, vašem nepcu ugodan napitak i da možemo krenuti s našim prvim sadržajem.*

Ne zamjerite, bit ću vam ponekad prezahtjevna i imati mnoštvo pitanja, ali takvi smo vam mi obrazovni vodiči. Sve u cilju ostvarivanja ishoda ovoga MSU-a.

I još nešto, što smatram važnim istaknuti. Naime, to što je na početku razmjerno neformalan pristup, ne znači da vas u nastavku očekuje „slikovnica“. Upravo suprotno, možete očekivati strukturirani, znanstveni i praktičan pristup sadržaju ovoga MSU-a.

Opis strukture MSU-a

Ovaj materijal pripremljen je na način da poštuje jedinstvenu strukturu u cilju njegove jasnoće i svrhovitosti.

Stoga, svaki je sadržaj Modula obrađen samostalno ili povezan s bliskim sadržajem. Također, za svaki sadržaj navedeni su pripadajući ishodi učenja, vrijeme potrebno za njegovu provedbu te koraci u radu. Nakon narativnog opisa sadržaja nalaze se dodatni izvori za čitanje i/ili gledanje, pitanja za ponavljanje i promišljanje odnosno upute za dodatne zadatke. Svi zadatci označeni su sivim okvirima kako bi bili jednostavnije uočljivi.

Nadam se da ćete uživati u čitanju, učenju i primjeni. Sretno!

SADRŽAJ 1: VREDNOVANJE OBRAZOVANJA I NASTAVE

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz ovaj sadržaj:

- prikazati temeljne odrednice vrednovanja obrazovanja i nastave

Vrijeme potrebno za savladavanje ovoga sadržaja: 60 minuta

Ishodi učenja,
vrijeme i
koraci u radu

Koraci u radu:

1. Pročitati kratki tekst o kolegijalnom opažanju u kontekstu vrednovanja obrazovanja i nastave
2. Pročitati članak o samovrednovanju škola
3. Odgovoriti na pitanja za ponavljanje i promišljanje

VREDNOVANJE OBRAZOVANJA I NASTAVE

Vrednovanje obrazovanja predstavlja različite analitičke postupke koji su važni za unaprjeđivanje učinkovitosti i kvalitete obrazovanja. Ujedno, kao takvo predstavlja bitan element za kreiranje promišljene obrazovne politike i donošenje razvojnih odluka. Također, kao mehanizam za unaprjeđivanje kvalitete, vrednovanje obrazovanja dio je europskih obrazovnih politika i preporuka (Commission of the European Communities, 2001).

Vrednovanje obrazovanja u literaturi i različitim izvorima europskih obrazovnih politika (primjerice: Wilcox i Gray, 1996; Leithwood i sur., 1999; Commission of the European Communities, 2001; Hofman i sur., 2004) najčešće se analizira kroz dva osnovna pristupa: unutarnje i vanjsko vrednovanje. Vanjsko vrednovanje provode vanjska tijela na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini, koja prate ostvarivanje i održavanje standarda kvalitete škola (npr. ministarstva, agencije, nacionalni centri). Unutarnje vrednovanje i unaprjeđenje kvalitete u ingerenciji je samih škola. Valja istaknuti da je više europskih država vrednovanje školskog obrazovanja zakonski reguliralo, prebacujući veći dio odgovornosti na same škole (Wilcox i Gray, 1996; Leithwood i sur., 1999).

Bezinović, Marušić i Ristić Dedić (2012) ističu da unutarnje vrednovanje obrazovanja u školama podrazumijeva sustavan pristup kojim škole planiraju, prate,

unaprjeđuju i osiguravaju kvalitetu svih područja svojega rada i djelovanja s posebnim naglaskom na procese učenja i poučavanja. Vizek Vidović i sur. (2003) naglašavaju da se učenje i poučavanje u najvećoj mjeri realiziraju u okviru školske nastave te predstavljaju središnji odgojno-obrazovni proces koji ima najznačajniju ulogu u procesima unutarnjeg vrednovanja škola. Školska nastava stoga predstavlja okosnicu školskih programa te određuje sadržaje i smjer obrazovanja u čijoj provedbi aktivno sudjeluju učitelji i njihovi učenici. Temeljna je uloga učitelja motiviranje učenika na učenje koje treba imati trajan, dubok i pozitivan transformacijski utjecaj na njihovo mišljenje, emocije i ponašanje. Pritom, kvaliteta poučavanja/nastave, osim na ostvarivanje ishoda učenja, ima najvažniji utjecaj na kognitivne, emocionalne i bihevioralne ishode školovanja (Bezinović, Marušić i Ristić Dedić, 2012).

U skladu sa svime navedenim kolegijalno opažanje iznimno je važan faktor unaprjeđenja rada škola i njihove kvalitete.

Nakon što ste pročitali prethodni tekst, imate još jedan zadatak. Molim Vas da detaljno pročitate članak:

- Kovačević, D. (2007). Samovrednovanje škola kao dio procesa osiguravanja kvalitete u školama. *Pedagogijska istraživanja*, 4 (2), 309-313. Dostupan na: <https://hrcak.srce.hr/118288>

... i nakon toga odgovorite na pitanja za ponavljanje i promišljanje:

1. Objasnite pomoću primjera dva osnovna pristupa vrednovanja obrazovanja.
2. Koji procesi imaju najznačajniju ulogu u procesima unutarnjeg vrednovanja škola?
3. Objasnite i potkrijepite primjerima dvije osnovne orijentacije/svrhe procesa vrednovanja.
4. Objasnite u maksimalno tri fokusirane rečenice razliku između političkog i organizacijskog konteksta vrednovanja.
5. Zamislite se u situaciji da prijatelju ili poznaniku, koji nema profesionalne povezanosti s obrazovanjem, morate objasniti stečene informacije iz Sadržaja 1. Učiniti to najjednostavnije i najkraće što možete.

Nastavak
čitanja,
pitanja za
ponavljanje i
promišljanje

SADRŽAJ 2: KOLEGIJALNO OPAŽANJE NASTAVE

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz ovaj sadržaj:

- opisati i objasniti kontekst i načela za kolegijalno opažanje nastave

Vrijeme potrebno za savladavanje ovoga sadržaja: 90 minuta

Ishodi učenja,
vrijeme i
koraci u radu

Koraci u radu:

1. Pročitati kraći tekst o kolegijalnom opažanju nastave
2. Pogledati kratki video isječak
3. Odgovoriti na pitanja za ponavljanje i promišljanje.

KOLEGIJALNO OPAŽANJE NASTAVE

Kolegijalno opažanje nastave ili kako se u domaćoj literaturi još naziva i suradničko odnosno sustručnjačko opažanje nastave, oblik je konstruktivne suradnje kolega koji međusobno pružaju i/ili primaju povratne informacije o jednom ili više aspekata vlastitog poučavanja u svrhu refleksije. Refleksija pritom podrazumijeva razmišljanja o praksi i mogućim oblicima unaprjeđivanja rada s učenicima te se smatra jednom od najvažnijih prednosti ovoga koncepta/pristupa. Međusobno opažanje rada nastavnika je učinkovit i ekonomičan oblik profesionalnog razvoja koji poboljšava praksu učenja i poučavanja te snažno potiče uspješnost učenika. Kolegijalno opažanje nastave predstavlja dio suradničko-razvojnog pristupa. Osnovna je svrha ovog pristupa unaprjeđivanje kvalitete nastave, odnosno poboljšavanje kvalitete rada s učenicima.

Kolegijalno opažanje nastave uključuje međusobni refleksivni proces kroz koji je učiteljima omogućeno međusobno učenje i profesionalno sazrijevanje (Kennedy, 2005). U ovom se procesu učitelji fokusiraju na svoje individualne potrebe u procesu unaprjeđenja svojega rada, ali i na priliku za učenje tuđih praksi. Također, poseban se naglasak stavlja na načine davanja i prihvatanja konstruktivnih povratnih informacija. Kolegijalno opažanje nastave ima za cilj poticati međusobno dijeljenje primjera dobre prakse i unaprjeđenje vlastite nastavničke prakse i kompetencija.

Također, ovaj koncept predstavlja razvojnu politiku svake škole i pojedinca, a predstavlja strukturiran način rada u kojemu učitelji u ulogama kritičkih prijatelja rade

zajedno na usavršavanju i poboljšanju svoje vlastite nastavničke prakse. Posljedično, ovaj pristup ima svojih pozitivnih reperkusija na unaprjeđenje učenja učenika te na stvaranje i poticanje školske kulture suradnje, uzajamnog povjerenja i poštivanja.

Polazeći od suradnje i razvoja kao dvaju ključnih pojmova ovoga koncepta kolegijalno opažanje nastavnog procesa ima sljedeće **ciljeve**: 1) naglašavati važnost kvalitetnog poučavanja i kulture kvalitete u školama; 2) podršku učiteljima; 3) poticanje rasprave o kvaliteti nastave među kolegama; 4) ohrabrivanje učitelja na samorefleksiju; 5) isticanje kvalitete rada učitelja te 6) razmjenu i diseminaciju dobrih iskustava i praksi.

Kolegijalno opažanje nastave temelji se na sljedećim **načelima**:

- **Svrhovitost** – pristup je prvenstveno namijenjen unaprjeđivanju nastave u školama, a ne ocjenjivanju nastavnika;
- **Razvoj** – naglasak je na unaprjeđivanju profesionalnog razvoja bez prosuđivanja i kritike;
- **Sudjelovanje** – sudjeluju svi učitelji neovisno o godinama, spolu, statusu ili iskustvu;
- **Povjerenje i odgovornost** – provodi se u okruženju potpune povjerljivosti i zaštite osobnih podataka te profesionalne odgovornosti spram sebe, kolega i institucije u kojoj se provodi;
- **Konstruktivnost** – komunikacija je pozitivna i dobronamjerna te usmjerena na konkretna ponašanja koja se mogu promijeniti;
- **Refleksivnost** – naglasak je na samorefleksiji i međusobnoj refleksiji kolega.

Prvi i temeljni korak u primjeni kolegijalnog opažanja nastave jest osvijestiti njegove ciljeve i načela, kao preduvjet uspješnoj implementaciji i provedbi u svoje profesionalno okruženje.

Čestitam! Uskoro ste pri kraju uspješno savladanog i drugog sadržaja ovoga MSU-a. Molim Vas za još malo pažnje.

Video isječak prikazuje iskustvo implementacije i provedbe suradničkog opažanja nastave. Pripremite olovku i papir, računalo ili drugi elektronički uređaj te zabilježite što smatrate najvažnijim dok gledate ovaj isječak:

Video isječak

- [Classroom Observation Strategies: Peer Observation](#), YouTube, objavljeno: 29.05.2015. godine

Nakon pročitano g materijala te odgledano g video isječka odgovorite na pitanja za ponavljanje i promišljanje:

1. Objasnite zašto se (samo)refleksija nastavnika u procesu kolegijalnog opažanja nastave smatra jednom od najvažnijih odrednica.
2. Povezujući s prethodnim sadržajem, objasnite kako kolegijalno opažanje nastave može postati razvojna politika Vaše škole.
3. Na temelju odgledano g video isječka objasnite ulogu ravnatelja u procesu implementacije i provedbe kolegijalnog opažanja nastave.

Kao uvod u sljedeći sadržaj, molim Vas da osmislite pristup kroz sljedeći problemski zadatak:

1. **Kontekst:** Kolegijalno opažanje nastave, provodi se u suradnji minimalno dvoje nastavnika. Htjeli biste provesti kolegijalno opažanje nastave međutim, morate uvjeriti Vašega kolegu/icu da Vam se pridruži.

Uputa: Vaš je zadatak na temelju svega što se do sada pročitali, čuli i vidjeli da:

- a) Napišete kolegi/kolegici poruku e-pošte u kojoj iznosite Vašu ideju i navodite prednosti ovoga pristupa (poruka ne smije biti dulja od 800 znakova s razmacima).
- b) Dogovarate neformalni razgovor/ kavu s kolegom/icom.
- c) Osmišljavate plan uvjeravanja kolege/ice na uključivanje i zajedničku suradnju

Pitanja za
ponavljanje i
promišljanje,
problemski
zadatak

SADRŽAJ 3: ORGANIZACIJA OPAŽANJA NASTAVE U ŠKOLI SADRŽAJ 4: FAZE OPAŽANJA NASTAVNOG PROCESA

Napomena: budući da su Sadržaj 3 i Sadržaj 4 međusobno najuže povezani, u ovom MSU-u obrađivat će ih se kao jedinstveni sadržaj.

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz ovaj sadržaj:

- opisati i objasniti organizaciju opažanja nastave u školi
- primijeniti, u neposrednoj situaciji, faze opažanja nastavnog procesa

Vrijeme potrebno za savladavanje ovoga sadržaja: 240 minuta

Koraci u radu:

1. Postigli ste dogovor o suradnji s kolegom/icom – ako jeste znači da ste uspješno odradili sve prethodne zadatke, ako niste pokušajte ponovno. Važno je da za naredne korake imate kolegu/icu s kojim/om možete provesti opažanje i kojega/u ste detaljno upoznali sa ciljevima i svrhom kolegijalnog opažanja.
2. Pročitati krati tekst o organizaciji i fazama opažanja nastave
3. Odgovoriti na pitanja za ponavljanje i promišljanje

Napomena,
ishodi učenja,
vrijeme i
koraci u radu

ORGANIZACIJA OPAŽANJA NASTAVE

Organizacija procesa kolegijalnog opažanja nastave predstavlja iznimno važan korak u planiranju njegove provedbe. Namjera je Modula, a posljedično i MSU-a da se nastavnici osposobe za primjenu kolegijalnog opažanja nastave u svojem profesionalnom okruženju. U tom kontekstu, neće se analizirati organizacija kolegijalnog opažanja nastave na razini cijele institucije, već samo na razini dvoje nastavnika budući da bi institucijska organizacija nadilazila okvire ovoga MSU-a.

Prije opažanja nužno je da kolege učitelji budu dobro pripremljeni. Tijekom pripreme opažača posebno valja detaljno razmotriti i raspraviti sljedeće teme:

1. Potencijalne koristi i mogućnosti kolegijalnog opažanja nastave
2. Koja su očekivanja od kolegijalnog opažanja nastave
3. Kada se planira organizirati opažanje

4. Kako opažati? Kako strukturirati opažanje nastavnog sata?
5. Što i kako bilježiti tijekom i nakon opažanja?
6. Kako koristiti iskustva opažanja nastave za profesionalnu raspravu, kolegijalni dijalog i planiranje unapređivanja vlastitoga rada?

Ova je priprema važna zato što se kvalitetno opažanje nastave može ostvariti jedino u kontekstu profesionalnog i otvorenog odnosa.

Također, u procesu pripreme iznimno je važno naglasiti što se opaža i na koji način, odnosno temeljem kojih indikatora. U literaturi (primjerice: Bezinović, Ristić Dedić i Marušić, 2012) se ističe 6 skupina indikatora kolegijalnog opažanja nastave. To su: 1) Grupno ili razredno ozračje; 2) Strukturiranje nastavnog sata; 3) Uključenost i motiviranost učenika; 4) Individualizacija i diferencijacija poučavanja; 5) Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja; 6) Povratne informacije i formativno vrednovanje učenja.

Svaka od navedenih skupina sadrži **opisne indikatore**, koji će biti prikazani u nastavku.

Grupno ili razredno ozračje: • Učitelj se prema učenicima odnosi s poštovanjem i prihvaćanjem • U razredu vlada opuštено radno ozračje • Učitelj pohvaljuje trud učenika i njihova postignuća • Učitelj ima dobru neverbalnu komunikaciju s učenicima • Učitelj u nastavi koristi primjereni humor • Učitelj spremno odgovara na pitanja učenika • Učenici poštuju pravila ponašanja na satu • Učitelj učinkovito reagira na neprihvatljiva ponašanja učenika (pokušaje ometanja nastave i sl.).

Strukturiranje nastavnog sata: • Na početku sata učitelj jasno iznosi temu nastavnog sata • Učitelj jasno navodi ciljeve nastavnog sata (ishode učenja) • Učitelj daje jasne upute i postavlja jasna pitanja • Učenicima je tijekom sata jasno što trebaju činiti • Učitelj objašnjava postupno, s logičnim prijelazima od jednostavnijeg ka složenijim sadržajima • Na satu se izmjenjuju različite aktivnosti • Učitelj upućuje učenike na ključne pojmove, odnosno glavne sadržaje koje treba naučiti • Učitelj prati reakcije učenika i prema njima određuje vrijeme prelaska s jedne aktivnosti na drugu • Nastavni sat je potpuno ispunjen aktivnostima (nema "praznog hoda") • Učitelj na kraju sata ukratko sažima ono što se radilo na satu • Nastava je interaktivna (mnogo pitanja i odgovora) • Nastavni sat je strukturiran i dobro pripremljen.

Uključenost i motiviranost učenika: • Učenici su aktivno uključeni u rad • Učenici međusobno surađuju • Učenici sudjeluju sa zanimanjem • Učenici pomažu jedni

drugima • Učenici slobodno iznose svoje ideje, postavljaju pitanja ili traže pojašnjenja • Učitelj potiče učenike da iznose vlastite primjere vezano uz sadržaje koji se uče.

Individualizacija i diferencijacija poučavanja: • Učitelj različitim učenicima daje zadatke različite težine • Učitelj nekim učenicima daje dodatne upute i objašnjenja ili dodatno vrijeme za rad • Učitelj ponovno objašnjava ako dio učenika ne razumije ili pogrešno odgovara • Učitelj daje učenicima dovoljno vremena da odgovore na pitanja koja postavlja • Učitelj daje mogućnost izbora aktivnosti i načina rada • Učitelj uključuje učenike koji se sami ne javljaju ili ne sudjeluju u aktivnostima na satu • Učitelj osigurava da određeni učenici ne dominiraju u raspravama ili aktivnostima na satu.

Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja: • Učitelj stavlja naglasak na razumijevanje, a ne samo na zapamćivanje pojmova • Učitelj postavlja pitanja koja potiču na razmišljanje (koja potiču kognitivne procese više razine) • Učitelj direktno poučava učenike o tome kako pristupiti učenju, rješavanju određenih zadataka ili vježbanju • Učitelj potiče učenike da vlastitim riječima iskažu kako su razumjeli sadržaj koji se uči • Učitelj traži od učenika da opisuju i objašnjavaju korake koje koriste u radu na nekom zadatku • Učitelj potiče učenike da prate i provjeravaju svoje uratke (npr. da uočavaju i ispravljaju pogreške, provjeravaju rješenje do kojega su došli) • Učitelj traži od učenika da procijene vlastiti rad i napredovanje • Učitelj ohrabruje učenike da daju svoje osobno mišljenje i kritički osvrt na sadržaje koji se uče • Učitelj povezuje nastavne sadržaje s primjerima iz svakodnevnog života i prijašnjim znanjima i iskustvima učenika • Učitelj zadaje zadatke koji omogućuju primjenu znanja ili vještina na svakodnevne situacije • Učitelj potiče učenike na samostalno vođenje bilježaka i organiziranje sadržaja koji se uči (npr. izdvajanjem glavnih ideja i pojmova ili izradom jednostavnih prikaza) • Učitelj potiče povezivanje sadržaja različitih predmeta.

Povratne informacije i formativno vrednovanje učenja: • Učitelj postavlja pitanja kojima provjerava razumijevanje učenika • Učitelj pruža konkretne povratne informacije učenicima o njihovom radu • Učitelj pravovremeno objašnjava zašto je neki odgovor ispravan ili neispravan • Učitelj na konkretnim primjerima objašnjava svoje kriterije vrednovanja rada i postignuća učenika • Učitelj ističe napredovanje učenika i njihov uspjeh u učenju (a ne njihove nedostatke) • Učitelj ima pripremljena pitanja ili zadatke kojima provjerava razumijevanje i postignuća učenika na satu.

Navedeni opisni indikatori služe kao vodič i struktura onoga na što opažać prilikom opažanja nastave treba usmjeriti pažnju. Dakako, ne očekuje se da se u svakom nastavnom satu postignu svi navedeni indikatori, međutim trebali bismo stremiti što većem broju.

FAZE OPAŽANJA NASTAVE

Proces opažanja nastave odvija se u ciklusima i uključuje tri glavne faze:

1. dogovor za opažanje
2. provedba opažanja nastavnog sata
3. povratne informacije – razgovor nakon opažanja.

Dogovor za opažanje:

- Kolege se dogovaraju o ciljevima opažanja, o načinu kako će se provesti opažanje i o tome na što će se opažać fokusirati.
- Razmjenjuju informacije o: a) konkretnom nastavnom satu i ishodima učenja na tom satu i b) obilježjima učenika.
- Nastavnik koji će biti opažan trebao bi naglasiti o kojim bi specifičnim aspektima želio dobiti najviše povratnih informacija.

Provedba opažanja nastavnog sata:

- Opažać se fokusira na procese poučavanja i olakšavanja učenja, ne na sadržaje (ili najmanje na sadržaj).
- Od nastavnika se očekuje uobičajeno ponašanje kao da opažanja nema.
- Nastavnik vrlo kratko predstavlja opažače i objašnjava da opažači ne prate i ne procjenjuju znanje, već samo opažaju nastavu.
- Opažači sjede na nenametljivim mjestima s kojih imaju dobar pregled svega što se u grupi događa.
- Opažači ne postavljaju nikakva pitanja tijekom nastave i ne sudjeluju u aktivnostima.
- Opažači nastoje što objektivnije opažati i opisati ranije navedene indikatore kolegijalnog opažanja nastavnog procesa.

Povratne informacije – razgovor nakon opažanja:

- Služi za davanje konstruktivnih povratnih informacija.

- Podsjetimo se: ovo je kolegijalni/suradnički razgovor, ne dociranje i kritiziranje.
- Ovaj je razgovor najvažniji dio procesa suradničkog opažanja nastave.
- Trebao bi poslužiti kao jedinstvena prilika opažačima i opažanom za refleksiju i za razmjenu dojmova i ideja.
- Opažači analiziraju svoje procjene ostvarivanja ciljeva nastavnog sata i svoja zapažanja o dobrim aspektima nastave i o područjima koja bi se mogla poboljšati.
- Opažani nastavnik zapisuje svoje dojmove – što je bilo dobro, što je moglo biti bolje, odnosno sve što je potrebno da raspravi s opažačem.
- Vodi se računa o strukturi davanja povratnih informacija, i to na sljedeći način:
  - Prvo opažani nastavnik iznosi što smatra da je bilo dobro i treba zadržati.
  - Nakon toga opažač iznosi to isto.
  - Potom opažač ističe što smatra da bi mogao primijeniti u svojem nastavnom radu kao dobre primjere viđenog.
  - Zatim opažani nastavnik naglašava što smatra da bi se moglo promijeniti.
  - I na kraju, opažač iznosi sugestije i prijedloge što bi se moglo i na koji način promijeniti.

Bravo! Došli ste do pred sami kraj i ova dva sadržaja MSU-a.

Kao dodatak organizaciji kolegijalnog opažanja u nastavi pogledajte predloženi materijal kao dobar primjer međunarodne prakse:

- [Guidance on classroom observation protocol in England](#)

Dodatni
materijal

Vrijeme je za praktičnu aktivnost!

Kontekst: nakon što ste proučili sve materijale MSU-a, postigli dogovor s kolegom/icom, vrijeme je da provedete kolegijalno opažanje u nastavi.

Uputa: provedite cjelokupni ranije opisani proces kolegijalnog opažanja s odabranim/om kolegom/icom. Pritom, vodite računa o važnosti poštivanja svih elemenata i faza kolegijalnog opažanja nastave.

Praktična
aktivnost

SADRŽAJ 5: OPAŽANJE NASTAVE I PROFESIONALNI RAZVOJ NASTAVNIKA SADRŽAJ 6: INSTRUMENTI ZA OPAŽANJE I SAMOANALIZU NASTAVNOG PROCESA

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz ovaj sadržaj:

- analizirati i vrednovati opažanje nastave u kontekstu profesionalnog razvoja nastavnika
- vrednovati i primijeniti instrumente za opažanje i samoanalizu nastavnog procesa.

Ishodi učenja,
vrijeme i
koraci u radu

Vrijeme potrebno za savladavanje ovoga sadržaja: 240 minuta

Koraci u radu:

1. Samostalni rad učitelja 1
2. Samostalni rad učitelja 2

Budući da je samorefleksija glavni element kolegijalnog opažanja nastave ove sadržaje Modula obrađivat ćete kao jedan od oblika samorefleksije prema sljedećim uputama:

1. **Zadatak 1:** nakon što ste sve odradili napišite kratki osvrt kao vlastitu samorefleksiju na proces provedbe i kao odgovor na pitanje kako kolegijalno opažanje nastave doprinosi profesionalnom razvoju nastavnika. Materijal ne smije prelaziti 2000 znakova. Razmijenite napisano s kolegom/icom te međusobno prokomentirajte dojmove.
2. **Kontekst:** iako neki autori daju prijedloge instrumenata za provedbu kolegijalnog opažanja nastave, smatram da bi ovaj proces trebalo temeljiti na razgovoru kao temeljenoj odrednici kolegijalnosti, a ne ga stavljati u okvire strogih instrumenata pa i s obrazloženjem da olakšavaju provedbu. Svakom nastavniku ostavljeno je na izbor kakvu vrstu „instrumenta“ želi upotrijebiti – protokol za otvoreni razgovor ili obrazac za opažanje, ovisno o osobnim preferencijama.
Zadatak 2: izraditi protokol za otvoreni razgovor ili obrazac za opažanje temeljem indikatora kolegijalnog opažanja nastave.

Uputa za
zadatak

Literatura:

1. Bezinović, P., Marušić, I. i Ristić Dedić, Z. (2012). Opažanje i unaprjeđivanje školske prakse. Zagreb: IDIZ
2. Commission of the European Communities (2001). Report from the Commission the concrete future objectives of education systems.
3. Leithwood, K., Edge, K. & Jantzi, D. (1999). Educational Accountability: The State of the Art. Gütersloh, The Netherlands: Bertelsmann Foundation Publishers.
4. Vizek Vidović, V. (2011). Profesionalni razvoj učitelja. U: Vizek Vidović, V. (ur.). Učitelji i njihovi mentori (39–96). Zagreb: IDIZ.
5. Wilcox, B., Gray, J. (1996). Inspecting Schools: Holding Schools to Account and Helping Schools to Improve. Buckingham, UK: Open University Press.

Hvala vam na korištenju ovoga MSU-a.

Nadam se da ste uživali i naučili nešto novo.

Za sva pitanja, komentare i sugestije obratite se na: marko.turk@par.hr